

Recull amagat

Enciclopedia.cat diu d'Isidre Grau que s'inicià com a narrador a *Fugida en gris* "i continuà amb *Aliens d'amor i de recança* (1982) i el recull de narracions *Del temps del joc al joc del temps*. (1984)". *Aliens d'amor i de recança* també és un recull de contes. I no va ser pas publicat el 1982, sinó el 1983. El 1982 va ser l'any que l'original va obtenir el premi Xúquer de narrativa.

Una guia gens fiable

Lolita Bosch (*La família del meu pare. Una novel·la*. Editorial Empúries) diu que l'any 1902 "va obrir les portes la farmàcia modernista Bolós [sic] del passeig de Gràcia". La farmàcia modernista Bolós es troba a la rambla de Catalunya i no la va obrir pas el farmacèutic Bolós, sinó Antoni Novellas i Roig, que la va vendre a Antoni de Bolós i Vayreda l'any 1927.

De Fontmartina a Torre Martina

Jordi Pujol –*Memòries* (1930-1980)– diu, segons que transcriu Manuel Cuyàs, que va anar a visitar Josep Tarradellas "a Torre Martina, al Montseny, on passava les vacances". La casa del Montseny, propietat de la Diputació de Barcelona, on Tarradellas passava les vacances es diu Fontmartina.

Una ignorància fabulosa

Quan ens parlin d'un esdeveniment fabulós, només podem entendre, ens diu el DIEC2, que l'esdeveniment "té el caràcter d'una faula", segons la primera accepció de *fabulós*. Si no l'utilitzem per fer referència a la faula o a la mitologia antiga –tercera accepció–, només el podem utilitzar en sentit negatiu, com recullen els exemples de la segona accepció: "Altament exagerat, increïble. *Preus fabulosos. Una ignorància fabulosa*." És a dir, que si diem que l'actuació de Raimon, o del Barça, va ser fabulosa, hem d'entendre que tenia el caràcter de faula o bé que va ser un desastre, per exagerada.

23 Abril 1939
4 del matí. M'és aixecada la incomunicació per a comunicar-me la sentència. Pena de mort. Vaig a morir per Déu, per la Família i per la Pàtria. Lluís Escaler
A la meua esposa Assumpció, les meves darreres paraules:
Moro feliç pensant en l'amor que sempre m'has professat. A tu i als nostres fills: Felicitat. Lluís

Darrera nota del diari que Lluís Escaler (a la dreta) va escriure a la Model, hores abans de ser afusellat.

Josep Espunyes rescata la vida i l'obra, inclòs un diari de presó, de Lluís Escaler, afusellat el 1939

Lluís Escaler (Oliana, 1897 - Barcelona, 1939), fundador i primer president del moviment catalanista radical Nosaltres Sols!, va començar a escriure un diari quan va ingressar a la presó Model de Barcelona el dia 6 de febrer del 1939. La darrera anotació que hi va fer va ser aquesta: "23 d'abril de 1939. 4 del matí. M'és aixecada la incomunicació per a comunicar-me la sentència. Pena de mort. Vaig a morir per Déu, per la Família i per la Pàtria. Lluís Escaler. A la meua esposa, Assumpció, les meves darreres paraules: Moro feliç pensant en l'amor que sempre m'has professat. A tu i als nostres fills: Felicitat. Lluís." Hores després era afusellat al Camp de la Bota.

La reproducció del diari forma part del llibre que l'escriptor i lingüista Josep Espunyes (Peramola, 1942) li ha dedicat, *Lluís Escaler. Morir per Catalunya*, publicat per Pòrtic. És, comenta el biògraf, un text humà i corpenedor que ens informa de les ínfimes i miserables condicions de vida que pateixen ell i els seus companys a les cel·les de la Model, del tragí de presos que hi ha, força condemnats a mort, i, començant per ell mateix, de l'estat anímic amb què molts s'encaren a un final que no té dia, però que saben immediat.

El biògraf també utilitza les notes que Lluís Escaler va fer arribar a la seva esposa, amagades a la roba bruta. Segons el testimoni de la filla, Julieta Escaler, fumava com un carreter i es va valer del paper de fumar per treure notes de la presó. "Quan la mare –diu Julieta– li portava les camises netes, ell donava les brutes, i era a dins del coll d'aquestes camises brutes que hi havia el paper de fumar escrit i plegadet."

Pel que diu al dietari i a les notes, i també a les cartes que va escriure des de la presó a la dona i a alguns amics, Escaler mostra la tranquil·litat de l'home que se sap net de culpa, sense càrrec de consciència, arran de la seva actuació durant la guerra. Es troba tan net de consciència, que no tan sols no pensa en una condemna a mort, sinó que fins i tot creu que sortirà ben aviat de la presó i es podrà reincorporar al despatx de la fàbrica on treballava. Ja havia desatès els consells dels seus amics. Tots li deien que fugís, però ell va ser un més de la gran colla de catalanistes que es van creure les promeses fetes pels franquistes, que els qui no tinguessin les mans tacades de sang no havien de patir per res.

A banda del seu activisme polític, Escaler es va interessar per l'etnografia i el folklore catalans i es va dedicar a recollir, preferentment d'Oliana i els voltants, des de jocs infantils a goigs i oracions populars, de dites a endevinalles, de cançons de ronda a corrandes, fins a un *Calendari folklòric d'Oliana*, i un recull de notes sobre lèxic, gramàtica i dialectologia. Tot un conjunt extens de blocs de notes, que inclouen dibuixos i caricatures de personatges famosos. Una àmplia selecció d'aquest material constitueix la segona part del llibre de Josep Espunyes.

Lluís Bonada